

Stefania Skwarczyńska, Maria Janion, Bolesław W. Lewicki

Kronika zagraniczna

Biuletyn Polonistyczny 11/32, 203-210

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

5. KRONIKA ZAGRANICZNA

A. V Kongres Association Internationale de Littérature Comparée

Piąty z kolei z organizowanych co trzy lata w różnych krajach kongresów Association Internationale de Littérature Comparée /AILC/ - odbył się w Belgradzie w dniach od 30 sierpnia do 5 września 1965 roku. Jego problematyka naukowa objęła trzy zespoły zagadnień: 1. prądy literackie jako zjawiska międzynarodowe; 2. literatura mówiona i literatura pisana; 3. literatury słowiańskie i ich interpretacje w innych literaturach.

Organizacją Kongresu w Belgradzie zajęli się czteroosobowy Komitet Organizacyjny, z prof. drem N. Banaševićem, jednym z czterech wiceprzewodniczących AILC, na czele. Patronował kongresowi uniwersytet w Belgradzie, a gościł także uniwersytet w Nowym Sadzie, gdzie 1 września odbyła się popołudniowa sesja naukowa Kongresu. Obrady toczyły się na sesjach plenarnych oraz na sesjach czterech Komitetów. Niewątpliwie można stwierdzić pewne "przeładowanie" obrad referatami i komunikatami, nie dało się jednak tego uniknąć wobec ogromnego zainteresowania tematyką Kongresu we wszystkich częściach świata. Według programu przeznaczono do wygłoszenia 94 referaty i komunikaty, a 34 potraktowano jako "zapasowe". Zjazd komparatystów z całego świata był niezwykle liczny; według uprzednich zgłoszeń oczekiwano 533 osób - przybyło ich ponad 450.

Oceniając V Kongres AILC od strony uczestnictwa w nim komparatystów z różnych krajów, trzeba go uznać za przełomowy na tle dotychczasowych kongresów, a to ze względu na liczbę reprezentowanych na nim delegacjami krajów. Przede wszystkim po raz pierwszy zjawiała się na Kongresie AILC delegacja radziecka, liczna, a reprezentowana tak znakomitymi uczonymi, jak m.in. W. Żirmunski, M. Aleksiejew, P. Berkow, A. Robinson, W. Kuleszow; byli oni wielorako aktywni na Kongresie - przewodnicząc obradom, uczestnicząc w dyskusjach, wygłaszając referaty. Zjechały również delegacje o poważnym składzie ze wszystkich krajów demokracji ludowej /dotychczas udział w pracach AILC brały tylko Polska i Węgry/. Ten zasadniczy zwrot w swo-

jej sytuacji zawdzięcza AILC, jak się zdaje, Węgierskiej Akademii Nauk, która, zorganizowawszy w 1963 r. w Budapeszcie Kongres Literatury Porównawczej w Europie Wschodniej, dała komparatystom z Europy Wschodniej i z Zachodu sposobność do porozumiewawczej dyskusji.

Polska delegacja nie była - w porównaniu z innymi delegacjami z naszego bloku oraz w stosunku do udziału Polaków w życiu i pracach AILC /M.Brahmer - wieloletni członek Zarządu, S.Skwarczyńska - członek Zarządu w ostatniej kadencji/ - dostatecznie, naszym zdaniem, liczna /M.Brahmer, M. Bobrownicka, J.Kulczycka-Saloni, Z.Libera, H.Markiewicz, S.Skwarczyńska, oraz "z wolnej stopy" M.Strzałkowa/. Była natomiast aktywna; referaty wygłosili: M.Brahmer na sesji plenarnej 30 VIII /"Présence polonaise dans la littérature européenne"/, M.Strzałkowa /"Le baroque littéraire est-il un phénomène international?"/, Z.Libera /"Le Problème de Rococo dans le style littéraire"/, S.Skwarczyńska /"Littérature écrite - littérature orale - leurs différences comme prémisses pour une théorie de l'adaptation filmique des oeuvres littéraires"/ oraz H. Markiewicz, na jednym z dwóch sympozjonów zamykających Kongres, poświęconym czółowemu zagadnieniu Kongresu - prądom literackim jako zjawiskom międzynarodowym.

Trudno by było wymienić tutaj referaty najbardziej uderzające bądź problematyką, bądź zakresem informacji, bo albo trzeba by w tym celu przepisać sporą część programu, albo dać wyraz osobistym zainteresowaniom. Co najwyżej, można podkreślić, iż Kongres dał sposobność usłyszenia tak dobrze w Polsce znanych i cenionych badaczy, jak m.in. R.Wellek, W. Żirmunski, M.Aleksiejew, W.Erlich, H.Levin, A.Aldridge, S. Thompson, M.Bataillon, J.Voisine, B.Morrisette, P.Smit, H.Remak, I.Süster - a przynajmniej zetknięcia się z nimi.

Równie trudno uogólnić w ocenie niemały wkład Kongresu w wiedzę o literaturze. Trzeba tylko zauważyć, że przedstawione referaty objęły materiałowo olbrzymi obszar literatury powszechnej, oraz to, że reprezentowane tu były różne stanowiska metodologiczne. Dorzucić należy parę uwag na temat referatów skupionych na trzech obszarach problematyki Kongresu.

W ramach referatów dotyczących problematyki prądów literackich jako zjawisk międzynarodowych zarysowały się dwie ich grupy: referaty, które dotyczyły przede wszystkim teorii prądów literackich oraz ich znaczenia dla metodologii badań literackich /m.in. W.Žirmunski, C.Dimaras z Aten, D. Durišin z Bratysławy, P.Berkow z Leningradu, H.Markiewicz, W. Girnus z Berlina, I.Nieupokojewa z Moskwy, oraz referaty, które omawiały poszczególne prądy i ich rolę w niektórych literaturach narodowych. Te ostatnie były szczególnie liczne, a objęły sporą ilość prądów literackich, m.in. humanizm włoski /B.Weinberg z Chicago/, petrarkizm /Ch.B.Beall z Uniw. Oregon/, renesans /A.Dima z Bukaresztu, J.Torbarina z Zagrzebia/, barok /N.I.Bałałow z Moskwy, M.Strzałko z Krakowa, H.Tisch z Uniw. Tasmania/, oświecenie /G.Ziegegeist z Berlina DDR, K. Träger z Merkkleeberg-Ost/, rokoko /Z.Libera z Warszawy/, preromantyzm /K.Krejči z Pragi/, romantyzm /C. de Deugh z Utrechtu, B.Reizow z Leningradu, H.Dysering z Groningen, H.Vines z Nawarry, L.Rusu z Bukaresztu, C.Bravo-Villasane z Madrytu/, realizm /N.Popa z Jass, H.Levin z Uniw. Harvard, E.Ch.Witke z Uniw. California, I.V.Witke z Filipin/, naturalizm /R.Gil z Zurichu/, dekadentyzm /E.Koppen z Bonn/, symbolizm /R.Wellek z Yale Uniw., A.Balakian z New Yorku, P.Dëlsemme z Brukseli, I.Rataváare z Helsinek/, modernizm /I.Bar z Uniw.Sastschewan/, prądy awangardowe /M.Szabolčsi z Budapestu/, akmeizm rosyjski /H.Struve z Uniw. California/, futuryzm /Z.Mathausen z Pragi/, realizm socjalistyczny /B.Küpeczi z Budapestu/. Ekspresjonizmowi jako międzynarodowemu zjawisku poświęcony został jeden z dwóch sympozjonów.

Referaty z kręgu problematyki literatury mówionej i pisanej ułożyły się również w dwie grupy. Jedna z nich reprezentowała przede wszystkim zagadnienia teoretyczne i metodologiczne, nie bez akcentów postulatycznych /m.in. S.Thompson z Indiana Univ., H.Weisinger z New Yorku, A.Lord z Harvardu, M.Pál z Budapestu, S.Skwarczyńska/, druga przede wszystkim naświetlała konkretne twory sztuki słowa /m.in. V.Santeli z Florencji, W.Dietze z Lipska, E.Sveison z Reykjaviku - o sagach islandzkich, J.S.Bemcheikh z Algieru, V.Durić z Belgradu, A.Slavov z Sofii/.

Ogromne - w skali światowej - okazało się zainteresowanie trzecim kręgiem tematycznym Kongresu, a więc literaturami słowiańskimi i ich interpretacjami w innych literaturach; zresztą ten krąg tematyczny zachodził na dwa poprzednie. Zainteresowanie to dałoby się wyrazić także statystycznie: spośród 94 referatów przeznaczonych do wygłoszenia - 40 dotyczyło tego kręgu zagadnień, a spośród 34 referatów rezerwowych - 18, zatem 58 referatów na ogólną liczbę 128. Trzeba dodać, że wśród referentów bynajmniej nie przeważali przedstawiciele krajów słowiańskich; uderzająco wiele referatów pochodziło z Francji i z Ameryki. Gdyby wśród tych referatów przeprowadzić jakąś zasadniczą linię podziału, z jednej strony znalazłoby się referaty omawiające uczestnictwo określonej literatury słowiańskiej w historii literatury europejskiej, z drugiej - referaty skupione dokoła poszczególnych twórców słowiańskich i odbicia ich dzieła w twórczości obcych pisarzy. Do pierwszej grupy należą m.in., i przede wszystkim, referat M. Brahmera, wskazujący na obecność literatury polskiej w literaturze europejskiej począwszy od średniowiecza i renesansu, oraz referat M. Aleksiejewa, dowodzący obecności literatury rosyjskiej w literaturze europejskiej nie dopiero, jak się mylnie myślało, od XVIII wieku, lecz od samego jej początku. W drugiej grupie uderzająco wiele referatów dotyczyło twórczości Dostojewskiego i L. Tołstoja; z polskiej literatury ewokowani byli imiennie poprzez tytuły referatów: J. Kochanowski /W. Weintraub z Harvard Univ./, Mickiewicz /Y. A. Klausner z Jerusalem/ i Norwid /T. Domaradzki z Montrealu/.

Referat J. Voisine'a /Sorbona/, końcowy na ostatniej sesji plenarnej, był poświęcony projektowi zarządu AILC opracowania siłami międzynarodowymi historii literatury europejskiej; sam projekt, jak też proponowana organizacja pracy /redakcja w rękę projektodawcy: Instytutu Historii Literatury Węgierskiej Akademii Nauk/, oraz międzynarodowy Komitet koordynujący prace uzyskały aprobatę członków AILC. Tak więc w stadium realizacji wchodzi drugie z kolei z dzieł, których podjęła się AILC /obok międzynarodowego słownika terminów literackich, którego wykonanie spoczywa w rękę R. Escarpita i kierowanych przez niego uniwersyteckich instytutów w Bordeaux/.

Kongres dał sposobność odbycia kilku posiedzeń dotychczasowego Zarządu AILC oraz dokonania wyborów do następnego Zarządu. Przewodniczącym AILC został /w miejsce prof.R.Shackletona z Oxfordu/ prof. J.Voisine z Sorbory; wiceprzewodniczącymi: N.Banašević /Belgrad/, Chandler B.Beall /Univ. Oregon/, Saburo Ota /Tokio/, W.Żirmunski /Moskwa/; sekretarzami - dla Europy A.Rousseau /Aix-en Provence/, dla Ameryki Burton Pike /Cornell/; skarbnikami - dla Europy J. Weisgerber /Bruksela/, dla Ameryki Bartlett Giamatti /Yale/. Członkami Zarządu: Billeskov-Jansen /Kopenhaga/, Brandt Corstius /Utrecht/, R.Escarpit /Bordeaux/, F.Jost /Univ. of Illinois/, Das Gupta /Delhi/, Werner Krauss /Berlin, w miejsce M.Rheinfelderera/, K.Krejčí /Praha/, B.Munteano /Paris/, J. de Prado Coelho /Lisbona/, V.Santeli /Florencja/, I.Söter/Węgry/, K.Wyka /Polska, na miejsce S.Skwarczyńskiej/. Dotychczasowy przewodniczący, R.Shackleton, powołany został na członka Komitetu Honorowego - obok M.Bataillon /Collège de France/, Wernera P.Friedricha /North Carolina/, Carlo Pellegrini /Florencja/, W.A.P. Smita /Utrecht/, René Welleka /Yale/.

Niemalym walorem V Kongresu AILC było to, iż dał swoim uczestnikom sposobność nawiązania międzynarodowych kontaktów naukowych, a także redaktorom czasopism poświęconych komparatystyce i poetyce do wymiany doświadczeń /"Arcadia", "Comparative Literature", "Littérature Comparée", "Studies in Comparative Literature", "Zagadnienia Rodzajów Literackich"/.

Uczestnicy Kongresu spotkali się w Belgradzie, a także w Nowym Sadzie, z serdeczną, iście słowiańską gościnnością; ton do niej uroczysty wprowadziły piękne przyjęcia u rektora Uniwersytetu w Belgradzie, u przewodniczących rad narodowych miast - Belgradu i Nowego Sadu, oraz u ministra oświaty Jugosławii. Gospodarze zatroszczyli się również o zorganizowanie wycieczek dla zapoznania uczestników Kongresu ze starą kulturą swojego kraju.

Prof. dr Stefania Skwarczyńska
Uniwersytet Łódzki-Katedra Teorii Literatury

B. Sprawozdanie z konferencji czesko-polskiej

/13 - 17 XI 1967/

W dniach 13 - 17 XI 1967 odbyła się w Pradze, w Instytucie Literatury ČSAV, konferencja poświęcona problemom teoretycznym i historycznoliterackim rozwoju prozy narracyjnej w dwudziestoleciu międzywojennym 1918-1939. W konferencji uczestniczyli pracownicy Instytutu Literatury ČSAV oraz grupa pracowników Instytutu Badań Literackich PAN w składzie: prof. dr Maria Janion /przewodnicząca delegacji/, doc. dr Alina Brodzka, mgr Danuta Danek, dr Michał Głowiński, dr Ryszard Przybylski.

Problematykę wyjściową obrad określiły następujące referaty:

- 13 XI - Mirosław Č e r v e n k a, Vyznameve Kontexty
- Michał G ł o w i ń s k i, Opowieści w pierwszej do-
sobie
- 14 XI - Ryszard P r z y b y l s k i, Jarosław Iwaszkiewicz
a modernistyczna antynomia sztuki i życia
- Mojmír G r y g a r, Problem epiký v díle V. Vančury
- 15 XI - Jiří O p e l i k, Vypravěc ve Vyvoji prozy 30 let
- Danuta D a n e k, Powieść polska dwudziestolecia
międzywojennego a samoświadomość inteligencji polskiej
- 16 XI - Dyskusja.

Punktem wyjścia dyskusji stały się trzy monograficzne rozdziały uniwersyteckiego podręcznika literatury, jaki sukcesywnie przygotowują pracownicy Instytutu Literatury ČSAV /dwa tomy tego podręcznika znajdują się już w posiadaniu użytkowników, toż trzeci - w druku/. Chodziło o rozdziały dotyczące literatury międzywojennej, mieszczące się w tomie czwartym podręcznika. Opracowali je: Eva Strohsová - o pisarstwie Čapka, Radko Pytlik - o pisarstwie Haška, Mojmír Grygar - o pisarstwie Vančury.

Wokół ogłoszonych referatów i przedstawionych rozdziałów monograficznych podręcznika rozwinęła się ożywiona dyskusja, obejmująca problematykę teoretyczną rozwoju i analizy prozy /m.in. zagadnienia gatunków, form narracyjnych i innych systemów norm literackich oraz ich aktualizacji/, problemy świadomości literackiej i światopoglądu twórców literatury, prob-

... porównawcze sytuacji prozy europejskiej. Duże zainteresowanie uczestników konferencji wywołały zagadnienia związane z zasięgiem i konfrontacją metod analizy dzieła literackiego oraz procesu rozwojowego form literackich w kontekście problemów kultury, historii i poznania historycznego.

W ostatnim dniu konferencji odbyło się zebranie, na którym prof.dr Maria Janion wygłosiła odczyt pt. "Marksizm a strukturalizm". Referentka podjęła problematykę konfrontacji marksizmu i strukturalizmu jako filozofii i metod. Przedstawiła bogato uargumentowane rozróżnienie w obrębie orientacji marksistowskich i strukturalistycznych. Zanalizowała stosunek strukturalizmu jako filozofii wobec problemów historii /procesu/ i poznania historycznego /wiedzy o procesie/. Wyodrębniła tradycję badawczą strukturalizmu czeskiego i określiła jej osiągnięcia w zakresie metodologii i praktycznych wyników analizy literackiej.

Odczyt wywołał szeroką dyskusję i wykazał m.in.nagłą potrzebę opracowania roli metod strukturalistycznych na obszarze własnym wiedzy o literaturze.

W sumie, konferencję określić można jako prawdziwie użyteczną zarówno w zakresie dyskusji teoretycznej, jak też w dziedzinie rozpoznania praktycznych roboczych zadań: analizy zjawisk i procesów literatury międzywojennej.

Przewodniczący Zespołu
prof.dr Maria Janion

C. Filmoznawcze konferencje w Budapeszcie

/9 - 18 IV 1967/

Budapeszteński festiwal i kongres filmów naukowo-technicznych mają już swoje tradycje w skali europejskiej i stanowią rokrocznie okazję do spotkań naukowców zainteresowanych stosowaniem filmu w badaniach i dydaktyce wyższych uczelni. Tym razem również doszło podczas przeglądów i obrad w budapeszteńskim Domu Techniki do szeregu spotkań, z których szczególnie interesujące było spotkanie z przedstawicielem redakcji mię-

dzynarodowego pisma "Interaudiovision" panem Jean-Danielem Jullien. Poznański Zakład Nowych Technik Nauczania /UAM - doc. dr L. Leja/ i łódzki Zakład Wiedzy o Filmie/UŁ - doc. dr B. W. Lewicki/ nawiązały współpracę z tym pismem i podjęły wymianę materiałów naukowych. Zestaw polskich filmów naukowych: technicznych i humanistycznych, przedstawiony został międzynarodowemu audytorium na specjalnym pokazie w sali Polskiego Ośrodka Kultury. Wykład wprowadzający wygłosił piszący te słowa.

Z inicjatywy łódzkiego Zakładu Wiedzy o Filmie UŁ odbyło się spotkanie polskich naukowców z przedstawicielami sekcji filmowej Instytutu Pedagogicznego. Wizytowali oni w r. 1966 filmoznawstwo w Uniwersytecie Łódzkim, spotkanie budapeszteńskie było więc kontynuacją nawiązanych już kontaktów naukowych. W Instytucie Pedagogicznym opracowana została i zrealizowana praktycznie doskonała metoda wprowadzenia elementów wiedzy o filmie do programu szkół średnich /o czym już kilkakrotnie donosiła polska informacja naukowa/. Na spotkaniu w Budapeszcie twórcy tej metody: p. Eva Silagyi i p. István Boelcs, zaprezentowali dalsze przygotowane przez siebie podręczniki, zestawy pomocy obrazowanych oraz specjalny film o filmie. W ożywionej dyskusji wymieniono poglądy i ustalono formy wzajemnych kontaktów naukowych. Ze strony polskiej zademonstrowano film o filmie Romana Woźniakowskiego.

Ta sama grupa polskich pracowników nauki odbyła spotkanie z pracownikami Zakładu Technik Audiowizualnych budapeszteńskiej Politechniki. Organizatorem spotkania był doc. Z. Biro, wyjaśnień zaś udzielał i oprowadzał po audiowizualnych ośrodkach Politechniki kierownik Zakładu, dr Peter Szedlay.

Doc. dr Bolesław W. Lewicki
Uniwersyteci Łódzki - Katedra Teorii Literatury
Zakład Wiedzy o Filmie